

FTAMP 14.07.09

<https://doi.org/10.51889/2021-4.2077-6861.19>

Г.Г.ЖУСУПБЕКОВА¹, М.ҚОЖАНҰЛЫ²

¹Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті (Көкшетау, Қазақстан),
²ҚР Тұңғыш Президенті – Елбасы атындағы Ұлттық қорғаныс университеті
(Нұр-Сұлтан, Қазақстан), uk.gulsara74@mail.ru, m_kozhanuly@mail.ru

Ы.АЛТЫНСАРИН ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕ КЕЙС-СТАДИ ӘДІСІН ҚОЛДАНУ

Аннотация

Мақалада жалпыға білім беретін мектептерде оқушылардың ойлау қабілеттерін шыңдауда және сауаттылығын дамытуда кейс-стади әдісінің элементтері туралы қарастырылады. Кейс-стади әдісі оқушының оқу және оқыту процесінде алған теориялық білімін нақты практикалық тұрғыдан талдауға, қайталауға және шешімін табуға ықпал етіп қана қоймай, тәжірибе жинақтауында да қолданады. Осы ретте, мақала тақырыбына сәйкес, сабақ процесінде қолданудағы бір ғана кейс-стади талдау үлгісі ұсынылады. Тәжірибеден байғанымыздай, оқушыларға кейс-стади (кейс-тапсырма)әдісінің тиімділігіне көз жеткізілді. Бұл әдіс арқылы оқушы оқытушының көмегімен оның нақты іс жүзінде кездесетін мәселелерді шешуге, оқуға деген қызығушылығын арттырып және өз бетінше теориялық білімді меңгере отырып, практикалық дағдыларға үйренеді және нақты жағдайға, оқиғаға талдау жасау арқылы оқушының тұлғалық имиджінің қалыптасуына жәрдемдеседі.

Түйін сөздер: Ыбырай Алтынсарин; пәнаралық; кейс-технология (кейс-стади); кейс-стади әдістері.

Кіріспе. Еліміздің ақпараттандыру және ІТ-технология саясаты – Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінің негізгі бағыттарының бірі.

XXI ғасыр – білім беру жүйесін ақпараттандыру ғасыры десек, онда бүгінгі күнізаманталабына сай жалпыға білім беретін мектептерді материалдық-техникалық ба-замен жабдықтай отырып, оқу үдерісіне заманауи әдістемелер мен технологияларды кеңінен енгізу – сапалы білім берудің басты шарты болып отыр. Солардың бірі – кейс-стади әдісінің элементтерін кеңінен қолдану арқылы оқушылардың ойлау қабілеттерін шыңдауға және сауаттылығын дамытуға мүмкіндік беретін технология болып табылады. Өйткені, кейс-стади әдісі оқу және оқыту процесінде алған теориялық білімін нақты практикалық тұрғыдан талдауға, қайталауға және шешімін табуға ықпал етеді. Демек, кейсте пәннің теориялық бөлігін нақты іс жүзінде кездесетін мәселелерді шешуге, оқуға деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, тәжірибе жинақтауға үйретіп-

оқытылады. Дегенмен, отандық білім беру жүйесінде кейс-стадии әдісін кез келген пән не пәнаралық байланыс аясында кеңінен қолдануда деп айту әлі ерте болғандықтан, оның ерекшеліктері оқыту процесінде жан-жақты қарастырылуда [1].

Негізгі бөлім. Жалпы педагогикалық әдебиеттерде «кейс», «кейс-стади» ұғымын алғаш рет әдіс ретінде қолдану туралы айтқан шетелдік және отандық ғалымдардың, осыған қатысты зерттеуші-әдіскер мұғалімдердің пікір-көзқарастарын қайталап жатуды артық деп санадық. Өйткені, олардың пайымдауынша, кейс-стади деп, кейстерді (нақты жағдай, оқиға) қолдану арқылы іске асырылатын сабақ формасын айтады.

Қазіргі таңда бұл әдіс отандық білім беру жүйесінде кеңінен қолданылуда. Біздіңше, кейс-стади әдісін оқу процесінде нақты жағдайға құрылған жағдайда ғана оқытушы оқушының құзыреттілігін арттыруға және қалыптасқан дағдысы мен біліктілігінің одан әрі дамуына көмектеседі. Сондықтан кейс-стади әдісінде көзделетін мақсаттар:

– қойылған сұрақтардың бірнеше жауаптары бар болуы мүмкін, сол арқылы пәннің кез келген теориялық мәліметін практикалық тұрғыдан шешімін табуға;

– бірлескен немесе топтық жұмыс арқылы шығармашылықпен айналысу дағдыларын қалыптастыруға;

– алған білімдерімен оны іске асыру барысындағы дағдыларына;

– сараптау арқылы ең дұрыс жолын таңдауға және өз іс-әрекеттерін жоспарлауға негізделеді.

Сонымен қатар, оқу және оқыту процесінде жиі қолданылатын кейс-стади әдістері:

– жағдайды талдау әдісі;

– инцидент (әңгіме, оқиға) әдісі;

– рөлдік ойындар әдісі;

– іс-хабарды (мәлімет, ақпарат) талдау әдісі;

– ойындық жоба;

– дискуссия (пікірталас) әдісі;

– проблемалық әдіс, т.б.

Бұл жерде кейс-стади әдістерінің атқаратын функцияларына жеке-жеке тоқталуды мақсат етпедік.

Осы орайда, кейс-стади әдісін оқу процесінде қолданатын зерттеуші-әдіскер мамандардың пікірлеріне сүйенсек, кейс-стади әдісі бес кезеңнен тұратынын атап көрсетеді. Олар:

1 кезең – жағдаймен танысу, оның ерекшелігі;

2 кезең – мәселені анықтау, әсер ететін сыртқы және ішкі факторлар, объектілер;

3 кезең – ойды қозғау үшін пікірді ұсыну және ұйымдастыру;

4 кезең – шешім қабылдау алдындағы талдау жұмыстары;

5 кезең – қорытынды не шешімі - бірнеше нұсқадағы шешім, шешімдерге байланысты туындаған мәселелерді ескеріп, барынша нәтижесін атау.

Сондай-ақ, әдіскер-мамандар кейс-стади әдісін сабақта пайдаланудың ортақ типтік құрылымымен құрастыру сатысынан тұратынын атап көрсетеді:

– жағдайлар – кездейсоқ жағдай, түйінді мәселе, шынайы өмірден оқиға;

– жағдайдың контексті – хронологиялық, тарихи, орын контексті әрекеттердің немесе жағдайға қатысушылардың ерекшеліктері;

– автор ұсынған жағдайға түсініктеме беру;

– кейспен жұмыс істеуге арналған сұрақтар мен тапсырмалар;

– қосымшалар.

Кейсті құрастыру сатысы:

– білім мақсаттары жүйесінде кейстің орнын анықтау;

– кейс тақырыбына тікелей қатысы бар институционалды жүйені іздеу;

– жағдай моделін құру немесе таңдау;

– сипаттауды құру;

– қосымша ақпараттарды жинау;

– ақырғы мәтінді даярлау;

– кейстің тұсаукесері, талқылауды ұйымдастыру [2; 3].

Сонымен қатар, кейс-стади әдісі оқытушының әдістемелік және кәсіби шеберліктерін де қалыптастырады. Олар:

– пәнаралық байланыстарды айқындау.

– көшбасшылыққа ұмтылу.

– қысқа уақыт ішінде жүйеленбеген, ретке келтірілмеген ақпаратты талдау.

– сыни, конструктивтік, аналитикалық және жүйелі тұрғыдан ойлау.

– сәттілікке бағытталу, жеңімпаз психологиясын дамыту.

– балама (альтернативтік) шешімдерді бағалау.

– нақты кәсіби біліктерді (мәселен, кәсіпорын жұмысы) игеру.

– өздері атқарған жұмыстың (талқылау, талдау, жоба, т.б.) нәтижелерін жариялау (презентациялау).

– белгіленген уақыт ішінде ақпараттың жетіспеушілігі (немесе, керісінше, оның көлемінің тым көп болуы) мен уақыт тапшылығы жағдайында шешім қабылдау және оның салдарын бағалау.

– қарым-қатынас дағдылары мен бірлесе (команда құрамында) жұмыс жасау машықтарын игеру [4].

Зерттеу әдістері мен нәтижелері. Зерттеу жұмысында жоғарыда аталған кейс-стади әдісінің мақсаттары мен құрылымы аясында тақырыптарды баяндауда жалпы

білім беретін мектептерде кейс-стади әдісі элементтері қолданылса да, зерттеу әдістері мен нәтижелері әлі де толық зерттелмегені назарға алынды.

Материалдарды зерделеу барысында, отандық және шетелдік зерттеуші-әдіскер мамандардың пікірлері негізінде олардың әдіс-тәсілдерін тізіп жатпай, пікір алмасу, бақылау, талдау, проблеманы тұжырымдау, қабылдау т.б. әдістерін, Сөздіктер мен ақпараттық база деректерін пайдалана отырып, Ы.Алтынсарин шығармаларын оқыту процесінде кейс-стади әдісін қолдануға болатынына көз жеткізілді.

Тақырыбы: Ы.Алтынсариннің табиғат лирикасына арнаған «Жаз» өлеңіне талдау (ықшамдалған нұсқасы). Оқу процесінде Ы.Алтынсариннің «Жаз» өлеңін практикалық тұрғыда қаншалықты игергендігін білу мүмкіндігі қарастырылады.

Кіріспе. Қазақтың тұңғыш ағартушысы, педагог-жазушысы Ыбырай Алтынсариннің қазақ әдебиетіне қосқан тағы бір ерекшелігі – табиғат лирикасы. Оған дейінгі әдебиетте табиғаттың кейбір құбылыстары сөз арасында айтылса, Ыбырай бұл тақырыпқа арнайы тоқтаған. Оның әсіресе «Жаз», «Өзен» өлеңдері табиғаттың сұлу көріністеріне арналған [7, 35-б.]. Ақын табиғат көріністерін балалар ұғымына сай суреттей білуі, бүгінгі мектеп оқушыларының табиғатты сүйуі, қоршаған ортаны қорғай білуге баулуы актуалды проблемалардың бірі болып табылады. Сол себепті де өскелең жас ұрпаққа

Ы.Алтынсариннің «Жаз» өлеңі арқылы табиғатты аялай білуді талдап-түсіндіру тұрарлық.

Негізгі бөлім. Ұлы ағартушы Ы.Алтынсариннің негізгі мақсаты – халықты сауаттандыру, жас ұрпақты оқу, өнер-білімге шақыру. Сондықтан оның аса бай және алуан жанрлы шығармалары оқушыға қарапайым сөздермен сол қоғамдағы өмір сүрген адамдарға белгілі құбылыстарды суреттеу арқылы ой-сезіміне әсер етуінде көркемдік құралдар: тенеу, әсірелеу, салыстыру т.б. түрлерін шамадан тыс асыра қолданбайды. Автор өмірде кездесетін ұсақ-түйек нәрсені ықшам, қарапайым түсінікті тілмен шығармасына арқау етуі – оның шеберлігі деп қараған жөн.

Ы.Алтынсариннің табиғат лирикасына арнаған «Жаз» өлеңінде жаз мезгіліндегі елдің көңіл күйін табиғат құбылысымен байланыстыра суреттейді. Олай болса, Ыбырай – қазақ жазба әдебиетінде табиғат тақырыбына алғаш рет жазған адам. Ыбырай мен Абай бірін-бірі көрмесе де, табиғатқа арнаған өлеңдерінің тақырыбы, идеялық бағыты жағынан үндесуін, бірі – Торғай даласында, бірі - Шыңғыстау бөктерінде мекендесе де өмірге деген көзқарастарының бір арнада тоғысуынан деп қараған жөн.

Қазақтың ұлы жазушысы М.Әуезов: «...Екеуінің қазақ ауылындағы көктем жайында жазғандарын оқып отырсаңыз, шынында, бір ақындық мектептің, бір түрлі ақындық дәсүрдің үлгісін көресіз және екеуі де бұрын жазбаған өлеңді жазған. Кейін аңғарсақ, осы өлеңдер табиғат суретінің реалистік үлкен мастері болған ұлы Пушкин үлгісінен туған өлеңдер екен» [8, 317 б.], – деп жазғандай, Абай Ыбырайды шығармасы арқылы білгенін және олардың табиғат лирикаларынан бір ақындық мектептен үлгі алғанын аңғарсақ, енді бірде М.Әуезов «Абай жолы» романында: «Абай Алтынсаринді есіне алды. Орысша интернатты, школдарды қазақ үшін ашуда үлкен еңбек етіп кеткен қамқор азамат сол екенін айтты» [9, 301 б.], – деген жолдарынан ұлы Абай Ыбырайды жақсы білгенін анық көреміз.

Ақынның «Жаз» өлеңінде қыстан шығып, жазға аяқ басқан ауыл тіршілігі, ауылдың үлкені мен кішісінің қуанышты жүздері, қыстаудан жайлауға көшті жөнелткен қыз-келіншектердің әзіл-қалжыңы, сапырылысқан жатқан ауыл көрінісін қаз-қалпында көз алдыңызға әкеліп суреттейді.

Мысалы:

Сәуірде көтерілер рахмет туы,
Көрінер көк жүзінде қаз бен қуы.
Көктен жаңбыр, таулардан сулар жүріп,
Жайылар жер жүзіне қардың суы...
Ұшпақтың бір сәулесі жерге түсіп,
Өсірер жерден шөпті нұрдың буы!..
... Аспаннан рақымменен күн төнгенде,
Қуанып қыбырлайды ыныс-жыны.
Ұйқыдан көзін ашқан жас балаша,
Жайқалып шыға келер жердің гүлі.

немесе

Жүгірер киік, құлан тау мен қырда,
Қуанып, ықыласпен келген жылға...
Алыстан мұнарланған сағымдары
Шақырып тұрар күліп кел деп мұнда!
Көл бұзылып, көк шығып қойнын ашса,
Қаңқылдап қонар оған қаз бен тырна... [9, 17-18 б.]

Өлеңнің негізі идеясынан жаз айы адам баласының шаруасына қолайлы да ыңғайлы кезеңекенін және бұл мезгілді ұтымды пайдаланып, «барға қанағат ету» керектігін де алға тартады.

Осы орайда, Ы.Алтынсарин шығармаларының өміршеңдігі деп, оны қарапайым сөздермен өз ойын бала және ересек оқырман ұғымына сай айқын, бейнелі, мәнерлі етіп, күнделікті адамдарға таныс құбылыстарды арқау етіп суреттей білуінде. Автор «Жаз» өлеңінде көздеген мақсатына жетуде өзі өмір сүрген ортадағы тілдік сөздік қордың әр сөзін орынды қолданып, оқушы ұғымына сай лексикалық және грамматикалық ерекшеліктерді, тілдік көркемдегіш тәсілдерді ұтымды, шебер пайдалана білгенін көреміз. Соның бірі – теңеу, салыстыру тәсілі. Мысалы, «...Ұйқыдан көзін ашқан жас балаша, Жайқалып шыға келер жердің гүлі», – деген өлең жолында, баланың ұйқыдан оянған сәтін жайқалып тұрған дала гүліне теңеуі арқылы Ыбырай айтпақ ойын өмір шындығымен ұштастыра бере білген. Сондай-ақ, сөз етіп отырған ақын өлеңінде грамматикалық формалары жағынан айтарлықтай айырмашылық жоқ. Бұдан біз, ақын еңбектерінде қолданған халықтық тілді сұрыптап, талғампаздықпен бүгінгі жан-жақты дамыған қазіргі әдеби тіліміздің қалыптасуы, тарихы және дамуы жолдарына ықпал еткенін көреміз.

Қорыта келгенде, ғалым С.Хасанованың: «Мен өз дәуірімнің жаңғырығымын» деп Гюго айтқандай, Ыбырай да XIX ғасырдың екінші жартысындағы тып-тыныш жатқан қазақ даласының жаңалық жаңғырығы болды» [7, 38 б.], – деген пікіріне қосыла отырып, Ыбырай негізін қалаған оқу-ағарту, сауаттандыру жаңалық жаңғырығы алыстаған сайын биіктей бермек демекпіз. Осы жерде оқушының алдына керекті сөздерді қолдана отырып, жаздағы туған ауыл табиғаты көрінісін анықтау міндеті қойылады.

Сұрақтар:

1. Ыбырай Абайды білген бе?
2. Абай Ыбырайды білген бе?
3. Ыбырай мен Абай табиғат лирикасын жырлауда орыс әдебиетінен үлгі алған ба?
4. Ақынның «Жаз» өлеңіндегі табиғатпен байланыстырып суреттеген көріністерін анықтап, талдаңыз?
5. «Жаз» өлеңіндегі ауылдың қыстаудан жайлауға көшу көрінісін суреттеген жолдарды өзіңше талдаңыз?
6. «Жаз» өлеңінде тілдік көркемдегіш теңеу тәсілінен басқа қандай бейнелеу тәсілдерін қолданылғанын анықтап, талдаңыз?
7. Әдеби тіл мен ауызекі сөйлеу тілінің айырмашылығы дегеніміз не? Мысалмен дәлелдеңіз.
8. Ақынның «Жаз», Абайдың «Жазғытұрым» атты өлеңдерінің ұқсастығы мен айырмашылықтарын, яғни вен диаграммасын анықтап, жазыңыз?

Қорытынды бөлім. Тапсырма. Модератор (оқытушы) сабақты қорытындылай келіп, кейіс-стади әдісімен Ы.Алтынсариннің «Жаз» өлеңі арқылы жас ұрпақты патриоттық және экологиялық танымдық тұрғыдан талдап-зерделеу – отандық білім беру жүйесінің өзекті мәселелерінің бірі екенін алға тартып, төмендегідей тапсырманы ұсынады.

1. Екі ақынның жаз мезгіліне («Жаз», «Жазғытұрым») арнаған өлеңдерінің ерекшеліктерін атап, модераторға (пән мұғаліміне) ұсыныңыз.

Бұл тапсырманы орындау үшін шағын топтарға бөліп (2-4 адамнан тұратын) қосымшада берілген сөздер мағыналарымен алдын ала танысып аласыздар. Сабақ процесінде тақырыпты талқылағаннан кейін бір ортақ шешімге келіп, оны жариялауды дайындауларыңыз қажет. Берілген сұрақтарға жауап беріп, нақты шаралар мен әрекеттер арқылы көрсетіңіздер. Өз ұсыныстарыңызды дәлелдеп, пікірталас барысында оларды қорғауға дайын болыңыздар.

2. «Мен жазда қалай дем алдым?» немесе «Менің туған ауылымның жаздағы көрінісі» тақырыбында шағын эссе жазыңыз.

Қосымша. Сөздіктерді пайдалана отырып, өзіңізге білетін «жазға» қатысты сөздердің тізімін жасап, оның мағыналарын жазыңыз.

Зерттеу барысында материалды талдау нәтижесінде оқушы бойынан тақырыптың қоршаған ортаға әсері, оны көру, қабылдау және оған деген сеніміне және қазіргі жаһандану заманындағы қалыптасқан менеджерлік қасиеттің элементтеріне негізделеді. Бір сөзбен айтқанда, мақала авторлары жалпы білім беретін мектептерде кейіс-стади әдісін қолданудың тиімділігін алға тартып, тақырып аясында оқушының қызығушылығын оятып, өз бетімен жұмыс жасауда шығармашылық белсенділігін арттыруда, алға қойған проблеманың шешімін табуға дағдыландыруда, т.б. элементтер арқылы пікір алмасу бағытында назар аударуды ұсынады.

Жалпы, кейіс-стади әдісі – интерактивті оқыту әдісінің бір түрі. Кез келген сабақ барысында кейіс-стади әдісін қолдануға болады. Бұл әдіс арқылы тақырыпты жалпылама баяндау тұрғысынан гөрі, тақырып ішіндегі тек шынайы өмірде құрылған нақты оқиға жағдайын (факті) оқушы оқытушының көмегімен және өз бетінше теориялық білімді меңгере отырып, практикалық дағдыларға үйренеді және нақты жағдайға, оқиғаға талдау жасау арқылы оның тұлғалық имиджінің қалыптасуына жәрдемдеседі.

Қорытынды. Соңғы кезде еліміздің білім беру жүйесінде, әсіресе, педагогикалық ғылымның жетістіктері негізінде жалпы білім беретін мектеп бағдарламасында заманауи әдістемелер мен технологиялардың бірі - кейіс-стади әдістерін қарастыру мәселесіне

жиі көңіл бөле бастады. Мұның өзі жас ұрпақты оқытып-тәрбиелеу процесінде әлі де шешімін таппаған мәселелері барын айқындай түседі. Осы тұрғыдан келгенде, Қазақстан Республикасының Білім беруді дамыту туралы мемлекеттік бағдарламасында: «... тез өзгеретін әлемде оның табысты болуын қамтамасыз ететін білім алуға қажеттілігін қанағаттандыру, еліміздің экономикалық әл-ауқаты үшін бәсекеге қабілетті адами капиталды дамыту» [1], – деп атап көрсеткендей, келешекте жоғарғы, орта арнаулы және жалпыға білім беретін мектептерде кейіс-стади әдістері негізінде Ыбырай мұраларының табиғатына тереңірек үңіліп, өзі насихаттаған гуманизм (ізгілендіру) идеясы бүгінгі заманауи білім беру парадигмасы аясында зерттеу – уақыт талабы және жеке зерттеуді қажет ететін проблемалық мәселе. Бір сөзбен айтқанда, оқыту процесінде кейіс-стади әдісін ізгілендіру жүйесі негізінде Ы. Алтынсарин шығармаларын әртүрлі сабақтың тақырыбы мазмұнына, оқу материалының қолдану мақсаты мен міндетіне, әдістемелік ерекшелігіне қарай, заманауи білім беру парадигмасы – ізгілендіру (гуманизм) жолында адами капиталды дамытудың мәні ұрпақ тәрбиесі екенін оқытушы мен оқушы арасында жан-жақты ынтымақтастық қарым-қатынасты орнатып қана қоймай, олардың адамгершілік әлемін терең түсінген жағдайда ғана алға қойған мақсатына жететіні сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- [1] ҚР Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы // ҚР Президентінің 02.11.2012 ж. № 423; 12.08.2014 ж. № 893 Жарлықтарымен өзгерістер енгізілді [Электрондық ресурс]: URL: https://gpron_kaz_ukaz (өтінім берілген күні: 10.08.20).
- [2] Кейс-технологиясын оқу үрдісінде пайдалану [Электрондық ресурс]: URL: https://liderurska.ucoz.ru/load/nashi_razmyshlenija/kejs_tekhnologijasyn_o_urdisinde_pajdalanu/13-1-0-563 (өтінім берілген күні: 09.09.21).
- [3] Michelle Schwartz, Instructional Design and Research Strategist, for the Learning & Teaching Office, 2014 //Teaching Methods for Case Studies (ryerson.ca) (өтінім берілген күні: 10.08.21).
- [4] Кейс-стади в образовательном процессе [Электрондық ресурс]: URL: <https://nsportal.ru/vuz/pedagogicheskie-nauki/library/2017/03/15/keys-stadi-v-obrazovatelnom-protsesse> (өтінім берілген күні: 19.11.19).
- [5] Булатбаева А.А. Кейс-стади в системе магистерской подготовки офицеров. – А., 2011. – 140 б.
- [6] Құрман Н.Ж., Айтбаева Б.М. Қазақ тілін жоғары оқу орындарында қашықтықтан оқыту жүйесінде кейс-технологияны әзірлеу және қолдану жолдары //Ш.Уәлиханов атындағы КМУ Хабаршысы. Филология сериясы. – № 1/2020. – 232-239 бб.
- [7] Хасанова С. Ыбырай Алтынсарин шығармаларының тілі. – А., 1972. – 132 б.
- [8] Әуезов М. Абай жолы. Роман-эпопея. 3-ші кіт. – Жиырма томдық шығармалар жинағы. 5-т. – А., 1980. – 424 б.
- [9] Алтынсарин Ы. Таза бұлақ: Өлеңдер, әңгімелер, хаттар, очерктер – А., 1988. – 320 б.
- [10] Robert K. Case study research: design and methods /Robert K. Yin. – 4th ed. p. cm. – (Applied social research methods v. 5) 2009 – P. 220.
- [11] Виневская А.В. Метод кейсов в педагогике: практикум для учителей и студентов /А.В.Виневская. Изд-во: Феникс. – 2015. – С.141.
- [12] Касымова Г.М. Метод кейсов в формировании межкультурной коммуникативной компетенции будущих специалистов иностранных языков //Педагогика и психология. – 2016. – № 4(29). – С.93-98.
- [13] Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Электрондық ресурс]: URL: <https://viafuture.ru/katalog-idej/metod-case-study> (өтінім берілген күні: 10.08.20).
- [14] Andrea D. Ellinger, Rochell McWhorter. Qualitative Case Study Research as Empirical Inquiry International Journal of Adult Vocational Education and Technology. Volume 7. Issue 3. July-September 2016. <https://sageprofessor.files.wordpress.com/2017/10/qualitative-case-study-research-as-empirical-inquiry.pdf> (өтінім берілген күні: 09.09.21).
- [15] Yin, R. K. (2009). Case study research: Design and methods (4th Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. Volume 14, Issue 1, 2013, pages 69-71. <https://journals.nipissingu.ca/index.php/cjar/article/view/73> (өтінім берілген күні: 25.08.21).

References

- [1] KR Bilim berudi damytudyn 2011-2020 zhyldarga arналған мемлекеттік бағдарламасы // KR Prezidentinin 02.11.2012 zh. № 423; 12.08.2014 zh. № 893 Zharlyktarymen ozgerister engizildi [Elektronдық resurs]: URL: https://gpron_kaz_ukaz (otinin berilgen kuni: 10.08.20).
- [2] Kejs-tekhnologiyasyn oқu yrdisinde pajdalanu [Elektronдық resurs]: URL: https://liderurska.ucoz.ru/load/nashi_razmyshlenija/kejs_tekhnologijasyn_o_urdisinde_pajdalanu/13-1-0-563 (otinin berilgen kuni: 09.09.21).
- [3] Michelle Schwartz, Instructional Design and Research Strategist, for the Learning & Teaching Office, 2014 //Teaching Methods for Case Studies (ryerson.ca) (otinin berulgen kuni: 10.08.21).
- [4] Kejs-stadi v obrazovatel'nom processe [Elektronдық resurs]: URL: <https://nsportal.ru/vuz/pedagogicheskie-nauki/library/2017/03/15/keys-stadi-v-obrazovatelnom-protsesse> (otinin berulgen kuni: 19.11.19).

- [5] Bulatbaeva A.A. Kejs-stadi v sisteme magisterskoj podgotovki oficerov. – A., 2011. – 140b.
- [6] Kurman N.Zh., Ajtbaeva B.M. Kazak tilin zhogary oku oryndarynda kashyktyktan okytu zhujesinde kejs-tehnologiyany azirleu zhane koldanu zholdary //Sh.Ualihanov atyndagy KМУ Habarshysy. Filologiya seriyasy. – № 1/2020. – 232-239 bb.
- [7] Hasanova S. Ybyraj Altynsarin shygarmalarynyn tili. – A., 1972. – 132 b.
- [8] Auezov M. Abaj zholy. Roman-epopeya. 3-shi kit. – Zhiyrma tomdyk shygarmalar zhinagy. 5-t. – A., 1980. – 424 b.
- [9] Altynsarin Y. Taza bulaq: Olender, angimeler, hattar, ocherkter – A., 1988. – 320 b.
- [10] Robert K. Case study research: design and methods /Robert K. Yin. – 4th ed. p. cm.– (Applied social research methods v. 5) 2009 – R. 220.
- [11] Vinevskaya A.V. Metod kejsov v pedagogike: praktikum dlya uchitelej i studentov /A.V.Vinevskaya. Izd-vo: Feniks. – 2015. – S.141.
- [12] Kasymova G.M. Metod kejsov v formirovanii mezhhkul'turnoj kommunikativnoj kompetencii budushchih specialistov inostrannyh yazykov //Pedagogika i psihologiya. – 2016. – № 4(29). – S.93-98.
- [13] Metod case-study kak sovremennaya tekhnologiya professional'no-orientirovannogo obucheniya [Elektrondyk resurs]: URL: <https://viafuture.ru/katalog-idej/metod-case-study> (otnim berilgen kuni: 10.08.20).
- [14] Andrea D. Ellinger, Rochell McWhorter. Qualitative Case Study Research as Empirical Inquiry International Journal of Adult Vocational Education and Technology. Volume 7. Issue 3. July-September 2016. <https://sageprofessor.files.wordpress.com/2017/10/qualitative-case-study-research-as-empirical-inquiry.pdf> (otnim berulgen kuni: 09.09.21).
- [15] Yin, R. K. (2009). Case study research: Design and methods (4th Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. Volume 14, Issue 1, 2013, pages 69-71. <https://journals.nipissingu.ca/index.php/cjar/article/view/73> (otnim berulgen kuni: 25.08.21).

Использование метода кейс-стади в процессе обучения творчеству Ы.Алтынсарина

Г.Г. Жусупбекова¹, М. Қожанұлы²

¹*Кокшетауский университет имени Ш.Уалиханова
(Кокшетау, Казахстан)*

²*Национальный университет обороны
имени Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы
(Нур-Султан, Казахстан)*

Аннотация

В статье рассматриваются элементы метода кейс-стади в развитии грамотности и совершенствования мышления учащихся в общеобразовательных школах. Метод кейс-стади не только способствует анализу, повторению и поиску решений теоретических знаний, полученных учеником в процессе обучения, но и использует их в накоплении опыта. При этом, в соответствии с темой статьи, предлагается одна модель анализа кейс-стади, которую можно использовать в процессе обучения. Из опыта, мы убедились в эффективности применения метода кейс-стади (кейс-задания) в процессе обучения творчеству Ы.Алтынсарина. На основе использования данного метода учащийся способен решать проблемы, с которыми он сталкивается на практике, повышать интерес к учебе и самостоятельно овладевать теоретическими знаниями, прививать практические навыки и способствовать формированию имиджа личности учащегося путем анализа конкретной ситуации, события.

Ключевые слова: Ыбырай Алтынсарин; междисциплинарный; кейс-технология (кейс-стади); методы кейс-стади.

Using the case study method in the process of teaching creativity N.Altynsarın**G. Zhussupbekova¹, M. Kozhanuly²**¹*Sh.Ualikhanov Kokshetau University
(Kokshetau, Kazakhstan)*²*National Defense University named after the First President
of the Republic of Kazakhstan – Elbasy
(Nur-Sultan, Kazakhstan)**Abstract*

The article discusses the elements of the case study method in improving students' thinking and developing literacy in general education schools. The case study method not only contributes to the analysis, repetition and solution of the theoretical knowledge acquired by the student in the course of training and training, but also contributes to the accumulation of experience. At the same time, according to the topic of the article, only one case study analysis model is presented, which is used in the course of the lesson. As we learned from experience, students were convinced of the effectiveness of the case-task method. Through this method, the student learns practical skills with the help of the teacher to solve problems that they face in real practice, increase their interest in learning and independently acquire theoretical knowledge, and contribute to the formation of the student's personal image by analyzing a specific situation and event.

Keywords: Ybyray Altynsarın; interdisciplinary; case-technology (case-study); case-study methods.

Редакцияға қабылданды: 14.09.2021

МРНТИ 14.25.09

<https://doi.org/10.51889/2021-4.2077-6861.20>

С.Г.СЕЙДЛИ

Школа-лицей № 83 г.Баку (Баку, Азербайджан)

Sabinasq77@mail.ru

**ВИДЫ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ
МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ***Аннотация*

В статье говорится о тесной связи образования с жизнью. Было отмечено, что информационная эпоха, в отличие от своих предшественников, привела к значительным изменениям в нашей жизни. В современном обществе быстрое развитие образования является важным требованием для удовлетворения растущих духовных и материальных потребностей людей. Поскольку фундамент образования закладывается в начальных классах, учителя должны уделять большое место творческой работе учеников, потому что новые изобретения, технологической обработки – это результат творческой работы. По сути, творческая работа связана с самостоятельной деятельностью людей, а также учащихся. С этой точки зрения ученикам младших классов должно быть предоставлено достаточное место для самостоятельной работы. Особое значение имеет важность самостоятельной работы на уроках математики. Рассмотрены мнения ряда ученых и методистов по данному вопросу. Были предприняты попытки найти точки соприкосновения в их подходах. Рассмотрены классификации самостоятельной работы студентов. Учитывая, что эти классификации основаны на разных принципах, автор представляет свой подход в виде таблиц. Исследован примерный график времени, выделяемого на самостоятельную работу. Было показано, что это в первую очередь зависит от уровня знаний класса. Приведены примеры заданий для двух форм са-